

'We kunnen het niet houden – het is teveel. Slag op slag – dreun na dreun – de eentonige dood, en dan al dat stof . . . Waar blijft onze artillerie? . . .

Het is gruwelijk te zien hoe de granaten huishouden onder onze troepen; gewonden worden langs de weg gelegd – verminkte lichaamsdelen bij elkaar gezocht en netjes met een tentzeiltje bedekt. Daar tussen zitten de soldaten in geïmproviseerde schuilkelders, biddend bij de ene voltreffer, vloekend bij de volgende, gebogen om zo dicht mogelijk bij de grond te zijn, luisterend naar het gieren, dat onheilspellend gieren. Nooit hebben we de aarde meer gewaardeerd dan wanneer we onze angstige gezichten in de koele grond drukken, wachtend op het barsten van de granaten, de vingers in onze oren of diep in de grond geklauwd – blij, wanneer we het zachte ruisen van het stof op onze nek voelden neerkomen.¹

Verscheidene, vooral kleinere bunkers waren er in de Maaslinie waar, door Duitse voltreffers, de gehele bemanning sneuvelde. Behalve bij Venlo waren de Duitsers aan het eind van de ochtend evenwel overal waar zij dat wilden, over de rivier gekomen – 'met een geweldig élan en ontzag inboezemende doodsverachting', schrijft Wilson. 'Er werd gepagaaid onder de maatroep 'Sieg-Heil!' ²

Was de overtocht eenmaal gelukt, dan kostte het de Duitsers op de meeste plaatsen niet veel moeite, de dunne Nederlandse linie op te rollen; menigmaal dreven zij daarbij Nederlandse krijgsgevangenen voor zich uit om zich te dekken.³ Op punten die goede wegverbindingen hadden, begonnen zij, was de westelijke oever eenmaal veroverd, onmiddellijk met de aanleg van oorlogsbruggen: bij Wessem, bij Roermond (waar ze eerst de niet-opgeblazen veerpont konden gebruiken⁴), ten zuiden en ten noorden van Venlo, bij Gennep (al genoemd) en bij Mook – al die bruggen kwamen in de loop van de rode mei gereed. Op de oostelijke oever waar de Nederlandse grensposten soms geen of weinig, soms hardnekkig verzet geboden hadden, was de mannelijke bevolking toen in menig oord al gedwongen, voor de Duitsers te werken: versperringen moesten opgeruimd worden,⁵ paarden en wagens werden gevorderd om de Duitsers bij hun transporten te helpen.⁶

Aan een gedeelte van de rivier, ongeveer halverwege Venlo en Mook, tussen de opmarsgebieden van zesde en achttiende leger, verschenen geen Duitsers. Het Nederlandse bataljon dat hier in stelling lag, kon samen met de aangrenzende compagnieën van andere bataljons in vrij goede orde op de Peel-Raamstelling terugtrekken; overigens waren er maar weinig Neder-

¹ H. H. A. Sengers: 'Herinneringen', p. 21-23. ² Wilson: *Vijf oorlogsdagen*, p. 111.

³ Nierstrasz: *Noord-Limburg en Noord-Brabant*, p. 100, 113. ⁴ A.v., p. 67. ⁵ *Velden 1940-1945* (z.j.), p. 14. ⁶ A.v., p. 16.